

GLÓWNE PRZEMIANY STRUKTURALNO-SPOŁECZNE WSPÓŁCZESNEGO RUCHU SPORTOWEGO

We współczesnych społeczeństwach zachodzą liczne przemiany związane z rozwojem nauki, techniki, powstawaniem nowych idei. Przeobrażenia te mają wpływ na wszystkie sfery ludzkiego życia, dotyczą więc również sportu. Jest on dzisiaj coraz bardziej powiązany z ekonomią, kulturą, etyką. Dzięki środkom masowego przekazu bierze udział w transmisji wartości, wnosi swój wkład w kształtowanie społeczeństw.

Celem niniejszego artykułu jest próba ukazania przeobrażeń, jakie zachodzą we współczesnym ruchu sportowym. Posłuży temu wyjaśnienie pojęcia sportu, przedstawienie genezy jego współczesnej odmiany. Kolejnym etapem analizy będzie zaprezentowanie przemian strukturalnych i społecznych, jakie występują w ruchu sportowym. W zakończeniu zostaną ukazane możliwe kierunki dalszych zmian zachodzących w sporcie. Niniejszy artykuł został napisany przy wykorzystaniu metody analityczno-syntetycznej w oparciu o literaturę przedmiotu.

Termin „sport”, używany w wielu językach, etymologicznie oznacza brak pracy, odpoczynek, rekreację (ang. „sport” od terminu *disport* – zabawa, rozrywka)¹. Aktywność sportowa jest źródłem przyjemności, dlatego utożsamia się ją z zabawą. Sport jako zjawisko społeczne, realizujące się we współczesnym świecie, jest niezwykle trudne do zdefiniowania. Zdaniem Ryszarda Żukowskiego, wynika to przede wszystkim z dwóch powodów². Przede wszystkim sport w ciągu ostatnich 100 lat zmienił się diametralnie i wszystkie wcześniejsze definicje nie oddają istoty sportu współczesnego. Kolejnym powodem jest fakt, iż sport stał się dziedziną życia niezwykle złożoną i wielostronnie uwarunkowaną³. Obejmuje wiele elementów i jest ściśle związany z innymi przejawami życia społecznego – nauką, gospodarką, kulturą, polityką.

Również Zbigniew Krawczyk wskazuje na wielopostaciowość sportu, jako czynnik utrudniający dokonanie jego interpretacji w kategoriach holistycznych⁴. Z tym stanowiskiem zgadza się Stanisław Kowalczyk, który także uważa, że bogactwo form sportu powoduje różnorodność ujęć aktywności sportowej⁵. Zbigniew Krawczyk kon-

1 S. Kowalczyk (2010), *Elementy filozofii i teologii sportu*, Lublin, s. 29.

2 R. Żukowski (2010), Sport – fair play – oczekiwania i rzeczywistość. W: Z. Żukowska, R. Żukowski [red.], *Fair play w sporcie i olimpizmie. Szansa czy utopia*, Warszawa, ss. 102-103.

3 Tamże.

4 Z. Krawczyk (2000), *Sport w zmieniającym się społeczeństwie*, Warszawa, s. 17.

5 S. Kowalczyk (2010), *Elementy filozofii i teologii sportu*, Lublin, s. 29.

statuje, że wynika ona z faktu, iż sport posiada wiele odmian, pełni liczne funkcje. Może występować w postaci zabawowej, w formie „czystej gry”, lub też funkcjonować jako rodzaj pracy. Gdy przyjmuje postać zabawy, akcentuje się w nim występowanie interakcji między jednostkami i zespołami, których celem jest radość bycia razem, ekspresja osobowości i uczestników oraz doznania hedonistyczne o charakterze kinetycznym. Przejawiając się w formie „czystej gry” o charakterze perfekcjonistycznym, jego głównym celem są wysokie osiągnięcia zarówno sprawnościowe jak i moralne. Z kolei będąc rodzajem pracy, ma na względzie przede wszystkim efekty pragmatyczne, głównie materialne⁶.

Pomimo wielości form, w jakich występuje współczesny sport, ujmuje się go jako integralną całość. Zdaniem Stefana Wołoszyna, zarówno sport wyczynowy, wysoko kwalifikowany, sport szkolny i sport masowy o charakterze rekreacyjnym oraz sport jako widowisko, nawzajem się warunkują i na siebie wpływają⁷. Chociaż rola wiodąca przypada sportowi wyczynowemu, dla prawidłowego funkcjonowania całego ruchu sportowego ważne są wszystkie jego formy. Znajduje to odzwierciedlenie w zaproponowanym przez Stanisława Kowalczyka opisie współczesnego sportu. W ujęciu lubelskiego filozofa, sport jest kreatywną aktywnością ruchową człowieka, realizowaną zgodnie z przyjętymi regułami, zawierającą elementy gry (zabawy) i rywalizacji albo będącą pracą, mającą na celu poszerzenie somatycznych doskonałości i możliwości człowieka oraz jego wszechstronny rozwój osobowościowy⁸.

Kolejnym etapem analizy będzie przedstawienie genezy współczesnego sportu. Jak każda dziedzina życia i aktywności ludzkiej, ma on swoją historię. Jego początki są tak dawne jak sama ludzkość. Niektóre z dyscyplin sportowych wywodzą się wprost z pierwotnych czynności człowieka związanych z jego egzystencją, zwłaszcza zdobywaniem pożywienia (np. łowiectwo), z obronnością (np. walki wręcz) i ludycznością (np. gra w piłkę). Do rozwoju sportu przyczyniły się zawody sportowe, organizowane w starożytnej Grecji, w mieście Olimpia, zwane igrzyskami olimpijskimi⁹. Według legendy, miał je zapoczątkować mitologiczny Herakles, a zorganizować Likurg ze Sparty ku czci Zeusa. Pierwsze igrzyska olimpijskie odbyły się w roku 776 prz. Chr. Od tego czasu odbywały się co cztery lata (a okres ten nazywał się olimpiadą), aż do roku 394 p. Chr., kiedy to z rozkazu cesarza Teodozjusza zostały zakazane. Przed rozpoczęciem igrzysk ogłaszano w Helladzie „święty” pokój nakazujący zaprzestanie wszelkich walk, zapewniający bezpieczeństwo olimpijczykom zdążającym na igrzyska¹⁰.

W Rzymie igrzyska nie miały już tak, jak w starożytnej Grecji, charakteru narodowego święta. Były one przede wszystkim masową rozrywką dla ludu żądnego chleba i cyrku (*panem et circenses*). Ich organizatorzy prześcigali się nawzajem, aby dostar-

6 Z. Krawczyk (2000), dz. cyt., s. 17.

7 S. Wołoszyn (1993), *Pedagogika wychowania fizycznego i sportu*. W: Z. Dziubiński [red.], *Wychowawcze aspekty sportu*, Warszawa, s. 28.

8 S. Kowalczyk (2010), *Elementy filozofii i teologii sportu*, Lublin, s. 34.

9 Z. Łyko (2001), *Elementy filozofii sportu w aspektach kulturowo-moralnych*. W: Z. Dziubiński [red.], *Aksjologia sportu*, Warszawa, s. 42.

10 Tamże.

czały one jak najwięcej emocji¹¹. Po upadku cesarstwa rzymskiego nie było początkowo odpowiednich warunków społeczno-politycznych dla rozwoju sportu. Z czasem jednak pojawiły się gry i zabawy będące elementem wychowania rycerskiego. Znane też były ludowe formy zapasów i gier¹². Rewolucja przemysłowa i rozkład feudalnej struktury przyniosły poważne zmiany w rozwoju sportu.

W wyniku zmian spowodowanych rewolucją technologiczną, większość zawodów nie wymagała już dużego wysiłku fizycznego. Zrodziło to potrzebę wypełnienia czasu po pracy czynnościami nie bezpośrednio utylitarnymi, które miały też pełnić funkcję kompensacyjną¹³. Człowieka zaczęto wówczas postrzegać jako istotę ekonomiczną, społeczną i kulturową, a jego zdrowie nie tylko jako wartość indywidualną, ale i społeczną. Tym samym sport stał się sferą rzeczywistości społecznej. Wpłynęło to na prężny rozwój klubów sportowych w XIX wieku oraz powstanie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w 1894 roku z inicjatywy barona Pierre'a de Coubertina, twórcy olimpizmu nowoczesnego¹⁴, nawiązującego do starożytnych igrzysk olimpijskich. Jak wskazuje Józef Lipiec, była to pierwsza w dziejach, autentycznie światowa organizacja, o charakterze sportowym, ale zarazem o niezmiernie bogatych wątkach etycznych i symbolicznych¹⁵. Idea neoolimpijska założyła od początku swą uniwersalność, następne dziesiątki lat potwierdziły zaś w pełni trafność prognozy. Sport zdołał objąć szerokie kręgi, wszystkie warstwy i klasy, społeczności narodowe nawet o najbardziej odległych od standardu europejskiego wzorach i wartościach. Ta sama zasada pozwoliła w ciągu 100 lat uczynić ze sportu (zwłaszcza olimpijskiego) najpotężniejszą, zorganizowaną instytucję w dziejach¹⁶. Tym samym nowoczesny sport wyprzedził ideę globalizacji dzięki igrzyskom olimpijskim¹⁷. Współczesny rozwój nauki, techniki i środków masowego komunikowania się wytycza dalsze drogi rozwoju sportu również w XXI wieku.

11 Jak podają historycy, igrzyska rzymskie dzieliły się na cyrkowe (wyścigi konne na wozach, walki zapaśnicze i walki na pięści, popisy wojskowe piechoty i jazdy), sceniczne (przedstawienia teatralne), amfiteatralne (walki gladiatorów, walki ludzi z dzikimi zwierzętami) i naumachia (walki na okrętach). Tamże, ss. 42-43.

12 Tamże.

13 H. Zdebska (2005), Sport jako element rzeczywistości kulturowej. Bohater sportowy jako bohater kulturowy. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport jako kulturowa rzeczywistość*, Warszawa, s. 145.

14 Pierwsze nowożytne igrzyska olimpijskie odbyły się w Atenach w 1896 roku.

15 J. Lipiec (2000), Sport pomiędzy przeszłością XX wieku a przyszłością XXI wieku. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, Warszawa, s. 102.

16 Anita Wyżnikiewicz-Nawracała zauważa, że w ciągu stu lat Międzynarodowy Komitet Olimpijski stał się najwyższym kolegialnym organem kierującym ruchem sportowym i nawiązał współpracę z wieloma specjalnymi agendami i programami ONZ, m.in.: Organizacją Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) – w zakresie promocji wychowania fizycznego, sportu oraz pokoju, Światową Organizacją Zdrowia (WHO) – w zakresie zdrowia i aktywnego życia poprzez sport, Programem Rozwoju ONZ (UNDP) – sport w służbie rozwoju człowieka itp. A. Wyżnikiewicz-Nawracała (2000), Rehabilitacyjna funkcja współczesnego sportu. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, Warszawa, s. 324.

17 Podstawowa reguła sportowej rywalizacji – równość szans – wymagała jasnych oraz identycznych reguł. Ujednolicono więc zasady gier oraz indywidualnych konkurencji. Stworzono ramy lokalnej, potem krajowej i międzynarodowej rywalizacji, co przyczyniło się do upowszechnienia wszystkich rodzajów sportu. T. Olszański (2010), Sport a globalizacja – instrument doskonały. W: Z. Dziubiński, P. Rymarczyk [red.], *Kultura fizyczna a globalizacja*, Warszawa, s. 295.

Następnym etapem analizy będzie ukazanie wybranych przemian strukturalno-społecznych, jakie zachodzą we współczesnym ruchu sportowym. Jednym z najbardziej widocznych przeobrażeń jest coraz ściślejszy związek zachodzący między sportem a ekonomią. Jak trafnie zauważa Giancarlo Milanese, sport jest dziś w stanie poruszyć wielki kapitał¹⁸. Zdaniem Andrzeja Smoleń, zgodnie z nowoczesną koncepcją marketingu sport stał się pewnym produktem na rynku (usługą), który w mniejszym lub większym stopniu podlega prawu popytu i podaży¹⁹. Sport poprzez profesjonalizację i komercjalizację stał się biznesem i rządzi się, a właściwie nim rządzą prawa biznesu. Finansowy wymiar sportu dotyczy handlu prawami do produkcji i dystrybucji transmisji imprez sportowych oraz w pewnym stopniu praw do ich organizacji, międzynarodowego handlu sportowcami, produkcji i sprzedaży towarów sportowych, turystyki sportowej czy wreszcie hazardu sportowego²⁰. Zmiana ekonomicznego modelu sportu przyczyniła się do ograniczenia dotowania sportu przez państwo, w konsekwencji powodując rozwój przedsiębiorczości w sporcie, profesjonalizację i komercjalizację, rozwój sponsoringu, decentralizację zarządzania. W Polsce ten proces nastąpił dopiero po 1989 roku w wyniku transformacji systemowej²¹. Instytucje sportowe przyjęły wtedy postać stowarzyszeń, spółek bądź przedsiębiorstw prywatnych²². Państwo zachowało jedynie obowiązek wspierania finansowego (i to w ograniczonym zakresie) sportu szkolnego, rehabilitacji fizycznej niepełnosprawnych oraz kadry narodowej na igrzyska olimpijskie.

W związku z przemianami w ekonomicznym modelu sportu obserwuje się zjawisko migracji sportowców, trenerów, managerów, ale i turystów sportowych – biernych konsumentów wydarzeń sportowych lub ich aktywnych uczestników. Jak wskazuje Michał Lenartowicz, migracje zawodowe w sporcie profesjonalnym są zjawiskiem bardzo częstym, szczególnie w dyscyplinach „globalnych”, które uprawiane są w wielu miejscach na świecie i niezależnie od lokalnego kontekstu kulturowego obowiązują w nich te same zestandaryzowane reguły ustalane przez ponadnarodowe światowe organizacje sportowe²³. W wyniku migracji sportowców występuje problem tożsamości naturalizowanych cudzoziemców grających w drużynach narodowych różnych państw²⁴.

Równie istotnym przeobrażeniem dokonującym się we współczesnym sporcie są zmiany systemu organizacyjnego²⁵. Mają one stworzyć nowy organizacyjny model sportu budowany „od dołu”, dobrowolnie i spontanicznie. Stąd przyjmowana zasada autonomii i decentralizacji form, pionów i ogniw. Jego główne struktury mają posia-

18 G. Milanese (1993), Sport a społeczeństwo. W: Z. Dziubiński [red.], *Wychowawcze aspekty sportu*, Warszawa, s. 13.

19 A. Smoleń (2001), Aksjologiczno-normatywne aspekty przeobrażeń kultury organizacyjnej w sporcie. W: Z. Dziubiński [red.], *Aksjologia sportu*, Warszawa, s. 90.

20 M. Lenartowicz (2010), Blaski i cienie sportowej globalizacji. W: Z. Dziubiński, P. Rymarczyk [red.], *Kultura fizyczna a globalizacja*, Warszawa, s. 266.

21 Zob. *Ustawa o kulturze fizycznej*, Dziennik Ustaw z 1996 r. Nr 25, poz. 113.

22 Z. Krawczyk (2000), dz. cyt., s. 127.

23 M. Lenartowicz, dz. cyt., s. 263.

24 Tamże, s. 264

25 Z. Krawczyk, dz. cyt., s. 129.

dać samorządowy, stowarzyszeniowy lub prywatny charakter. W Polsce nowa ustawa o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r.²⁶ została oparta na liberalnej filozofii, zakładającej ograniczenie reglamentacji prawnej działalności sportowej do niezbędnego minimum. Państwo ma wystąpić wyłącznie w roli koordynatora działań strategicznych bądź sponсора. Swoją dominację zachowuje ono jedynie w procesie edukacji fizycznej i zdrowotnej dzieci i młodzieży²⁷

Zmniejszenie roli państwa w systemie organizacyjnym sportu prowadzi do wzrostu politycznego znaczenia międzynarodowych, a w praktyce coraz bardziej ponadnarodowych organizacji sportowych. Tym samym słabnie sukcesywnie siła komitetów i związków narodowych²⁸. Międzynarodowe organizacje sportowe mają coraz większy wpływ zarówno na świat sportu, jak i na wiele dziedzin życia poza nim (przykładem takiej organizacji jest Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej – FIFA, pod którą podlegają konfederacje futbolowe z pięciu kontynentów)²⁹

Kolejną obserwowaną w dzisiejszym sporcie zmianą jest wyraźne oddzielenie sportu profesjonalnego od sportu amatorskiego. Zdaniem Stanisława Kowalczyka, jest to zjawisko naturalne i nieuchronne, budzi natomiast zastrzeżenie częsty fakt preferowania finansowania sportu zawodowego na niekorzyść sportu młodzieżowego³⁰. Według Jerzego Nowocienia, ewolucja sportu nowoczesnego spowodowała, iż współcześni sportowcy nie uczestniczą już w sporcie okazjonalnie, ale trwają stale „na posterunku”, są zawsze gotowi do udziału w zawodach, te bowiem gwarantują im rozgłos i światową sławę, a także dobra materialne, finansowe, nierzadko ogromne sumy³¹. Wszystko to prowadzi do zdecydowania do oddzielenia się sportu amatorskiego od zawodowego.

Wśród przeobrażeń zachodzących we współczesnym ruchu sportowym, na uwagę zasługują również zmiany w obrębie elit sportowych³². Polegają one na wymianie kadr kierowniczych. Proces ten odbywa się z jednej strony spontanicznie, a z drugiej, w sposób wyraźnie kierowany przez dominujące siły polityczne bądź branżowe czy lokalne grupy nacisku. Stąd też główne kryteria dopływu nowych ludzi do elit sportowych, promowane najgłośniej i publicznie, zmierzają w kierunku podkreślania znaczenia profesjonalizmu i doświadczenia. Faktycznie zaś wyraźnie preferowane są osoby powiązane z nowymi elitami politycznymi i nowymi grupami nacisku. W sposób mniej głośny i nie zawsze uświadomiony dokonuje się także zmiana pokoleń: najstarsze odchodzą na (często wcześniejsze) emerytury bądź do innych pokrewnych dziedzin działalności, bądź wreszcie wycofują się z uczestnictwa w zarządzaniu całkowicie. Na to miejsce przychodzą ludzie reprezentujący średnią, a nawet młodą generację³³

26 Ustawa o sporcie, Dziennik Ustaw z 2010 r. Nr 127, poz. 857.

27 Z. Krawczyk, dz. cyt., s. 129.

28 J. Lipiec (2010), Globalizacja i sport. W: *Kultura fizyczna a globalizacja*, s. 22.

29 M. Lenartowicz, dz. cyt., s. 268.

30 S. Kowalczyk (2009), Ku (re)humanizacji sportu w społeczeństwie nowoczesnym. W: Z. Dziubiński, K.W. Jankowski [red.], *Kultura fizyczna w społeczeństwie nowoczesnym*, Warszawa, s. 53.

31 J. Nowocien (2005), Zasada fair play w opiniach uczniów, studentów i trenerów. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport jako kulturowa rzeczywistość*, Warszawa, s. 335.

32 Z. Krawczyk, dz. cyt., s. 129.

33 Tamże.

We współczesnym sporcie coraz ważniejsze staje się też zastosowanie nowych technologii. Procesy specjalizacji i technicyzacji należą do istotnych zmian, jakie występują w dzisiejszym sporcie. Stanisław Kowalczyk wskazuje, że współczesny sport zawodowy charakteryzuje się daleko posuniętą specjalizacją, która rozpoczyna się we wczesnych latach życia młodzieży czy nawet już dzieci³⁴. Dziś nie jest możliwe równoczesne zdobywanie rekordów w różnych dyscyplinach sportowych, co odnotowuje historia antycznego sportu olimpijskiego. Zbyt wczesna rekrutacja do określonego typu aktywności sportowej łatwo przemienia się w „hodowlę championów”, co utrudnia czy wręcz uniemożliwia ich ogólne wykształcenie humanistyczne³⁵

Zdaniem Przemysława Nosala, istotny wpływ na współczesny sport mają zmiany technologiczne. Współzawodnictwo zasadzające się pierwotnie na „nieuzbrojonych ciałach” uległo znacznym przekształceniom na skutek innowacji technologicznych³⁶. Warto zauważyć, że oprócz samej rozgrywki sportowej zmieniają się również towarzyszące jej zjawiska, np. jej organizacja czy sposób jej percepcji. Współczesna technika sprawia, iż w ważnym wydarzeniu sportowym uczestniczyć mogą miliardy ludzi na całym świecie. Sukces pojedynczego sportowca staje się więc, tym samym, udziałem widzów zgromadzonych przed ekranami telewizorów³⁷. Zadziwiająco rekordy w poszczególnych dyscyplinach sportowych są w znacznej mierze rezultatem zastosowania nowych technologii w produkcji przyrządów niezbędnych dla sportowców (m.in. tyczki dla skoczka, narty dla narciarzy, rowery dla kolarzy), ich odzieży, nawierzchni stadionów oraz innych urządzeń około sportowych³⁸. Abstrakcyjność i zobiektywizowanie współczesnego sportu sprawia, iż staje się on ogromnie zależny od nowoczesnych technologii pomiarowych i obliczeniowych, pozwalających wygenerować statystyki określające, kto jest dziś mistrzem, w jakim sensie i pod jakim względem³⁹

Ostatnim zaprezentowanym przeobrażeniem współczesnego sportu będzie zmiana, jaka zachodzi w jego ideologii⁴⁰. Jak zauważa Zbigniew Krawczyk, polega ona na redukowaniu do minimum propagandowo-politycznych celów sportu na rzecz jego humanizowania i uspołecznienia. Postuluje się uwolnienie sportu od polityki i podporządkowanie go celom uniwersalnym: narodowym bądź ogólnoludzkim. Próbuje się propagować koncepcje „olimpizmu powszechnego” oraz zindywidualizowaną kulturę zdrowotną i sport dla wszystkich. Zdaniem Zbigniewa Krawczyka, współczesny sport można interpretować jako aksjonormatywny model demokratycznego porządku społecznego⁴¹. Sport tworzy bowiem i upowszechnia takie zasady jak równość szans, ściśle określone regulacje prawne zachowań zawodników oraz jednoznaczne, czytelne dla wszystkich kryteria wyłaniania zwycięzców. Ponadto nadaje wysoką rangę takim wartościom nowoczesnej

34 S. Kowalczyk, dz. cyt., s. 53.

35 Tamże.

36 P. Nosal (2011), Prężenie cybermuskulów i ich oklaskiwanie. Technologia gra ze sportem. W: Ł. Rogowski, R. Skrobacki [red.], *Społeczne zmagania ze sportem*, Poznań, ss. 153-154.

37 H. Zdebska, dz. cyt., s. 147.

38 S. Kowalczyk, dz. cyt., s. 53.

39 M. Krajewski (2011), Sztuka jako sport. W: Ł. Rogowski, R. Skrobacki [red.], dz. cyt., s. 37.

40 Z. Krawczyk, dz. cyt., s. 128.

41 Tamże, s. 6.

cywilizacji jak rywalizacja i walka o sukces, jednocześnie propagując potrzebę kooperacji i przyjaźni. Sport zatem istotnie pomniejsza dolegliwości podziału społeczeństw w systemach demokratycznych na rasy, klasy, stratyfikacje społeczno-ekonomiczne, płeć, sprawnych i niesprawnych itp. Pozostaje on tym samym istotnym czynnikiem, dzięki któremu realizowana jest w społeczeństwach nowoczesnych i ponowoczesnych zasada sprawiedliwości⁴². Wszystko to pomnaża i ugruntowuje zasady demokracji. Ponadto sport współczesny toleruje różne standardy i wzorce cielesności⁴³. Jak zauważa Michał Lenartowicz, trzeba jednak pamiętać, że dzięki sile i tempu oddziaływania mediów sport może także niechętnie promować idee przeciwne⁴⁴ (często wyławiane przez media, rasistowskie, nacjonalistyczne, czy ogólnie ksenofobiczne zachowania pseudokibiców lub samych sportowców).

Na koniec pozostaje jeszcze do rozpatrzenia problem możliwych kierunków dalszych przeobrażeń sportu. Badacze interesują się nimi ze względu na ważną rolę, jaką sport pełni w kulturze współczesnych społeczeństw⁴⁵. Próbując przewidywać przyszłe kierunki przeobrażeń sportu, ostrzegają, że może on przestać istnieć w dotychczas znanych nam formach. Bardzo ciekawe jest ujęcie tej kwestii przez Józefa Lipca. Według jego prognozy sport w przyszłości może rozszczepić się na przynajmniej trzy lub cztery osobne dziedziny⁴⁶. Nazwa „sport” może przyłgnąć do najważniejszej i najbardziej wpływowej kulturowo sfery, do „sportu wielkiego wyczynu” Sport wyczynowy XXI wieku stanie się wysoce rentowną gałęzią specjalistycznych usług rozrywkowych i znakomitą lokatą kapitału⁴⁷. W sporcie wyczynowym wzrośnie udział sportów zwiększonego ryzyka, ponieważ musi być atrakcyjny dla widza. Drugą dziedziną stanie się amatorski sport powszechny, obecny dziś przede wszystkim w stylu życia małych, organicznych grup społecznych (lokalnych i szkolnych)⁴⁸. Najistotniejszą cechą tego typu sportu będzie jego samodzielność, związana z utratą jakiegokolwiek związku funkcjonalnego ze „sportem wielkiego wyczynu” Trzecia odrębna dziedzina przyszłego sportu wyrasta

42 Tamże.

43 Bez trudu znajdziemy liczne przykłady akceptowania na gruncie sportu takich postaci cielesności, które w innych kontekstach zostałyby uznane najpewniej za „nieprawidłowe” i „niewzorcowe” Np. zapaśnicy lub ciężarowcy mogą imponować swoją sprawnością i siłą, ale trudno nie zauważyć, że ich sylwetki nie odpowiadają powszechnym kryteriom atrakcyjnego, a nawet wysportowanego ciała. Jeszcze bardziej zawile przedstawia się sprawa sportmenek, których fizyczność, z jednej strony, częstokroć wyraźnie „odkleja się” od potocznego ideału „kobiecego piękna”, a z drugiej – jest ona silnie eksponowana i poddawana nachalnej erotyzacji. Tym samym sport utwierdza nas w przekonaniu, że właściwie każde ciało jest do przyjęcia (R. Drozdowski, Sport – podwójny agent. W: Ł. Rogowski, R. Skrobaczki, [red.], dz. cyt., ss. 15-16).

44 M. Lenartowicz, dz. cyt., s. 267.

45 Jan Paweł II wielokrotnie podkreślał rolę, jaką może pełnić sport w upowszechnianiu ważnych dla człowieka wartości: lojalności, wytrwałości, przyjaźni, wspólnoty, solidarności. Zdaniem papieża miało to wpływ na rozwój sportu, który stanowi jedno „z charakterystycznych zjawisk współczesności, swego rodzaju «znak czasu», wyrażający nowe potrzeby i nowe oczekiwania ludzkości”. Jan Paweł II (2001), Wielki sportowy Jubileusz roku 2000. W: Z. Dziubiński [red.], *Aksjologia sportu*, Warszawa, s. 21. Dzięki temu sport rozpowszechnił się we wszystkich częściach świata, niezależnie od istniejących barier językowych, rasowych i kulturowych.

46 J. Lipiec (2000), Sport pomiędzy przeszłością XX wieku a przyszłością XXI wieku. W: Z. Dziubiński [red.], *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, dz. cyt., s. 107.

47 Tamże, s. 108.

48 Tamże, s. 107.

już obecnie z doświadczeń rehabilitacyjno-klinicznych i przekształca się w strukturę „wyspecjalizowanego sportu dla zdrowia”⁴⁹ Józef Lipiec sądzi, że ten rodzaj sportu będzie poddany drobiazgowej reglamentacji, gdyż budowany jest od fundamentów na zasadzie „terapeutycznego instrumentarium”⁵⁰.

Sport nienaturalnie dopingowany, w połączeniu z ekstremalnością i niebezpieczeństwem zadań, może z siebie wyłonić generalnie nowy, czwarty rodzaj sportu (obok powszechnego, rehabilitacyjnego i wyczynowego)⁵¹. Chodzi tu o „sport gladiatorski” i w ścisłym sensie „sport śmierci”. Józef Lipiec wskazuje na przesłanki, by już obecnie dostrzec niebezpieczeństwo wprowadzenia kategorii grozy na teren stadionu. Jednym z powodów jest prawo stałej i bezgranicznej eskalacji napięć, widownia może nie zechcieć cofnąć się przed delikatną granicą moralnej dopuszczalności, zgodnie zaś z zapotrzebowaniem musi zobaczyć autentyczną przemoc, strach, ból i zniszczenie⁵². Józef Lipiec przypuszcza, że XXI wiek upomni się o zapomniany ideał sportowca wszechstronnego (najsilniej związany z koncepcją *kalokagatii* – głoszącej w starożytnej Grecji jedność piękna ciała z dobrem i prawdą ducha)⁵³. Ten kierunek przeobrażeń daje nadzieję na zachowanie wartości sportu w XXI wieku.

49 Tamże.

50 Tamże.

51 Tamże, s. 110.

52 Tamże.

53 Tamże, s. 109.